

ՅԵՐԵՒԱՆ-ԵՄՐԱՆԻ ՊԱՊՅՈՒՆ

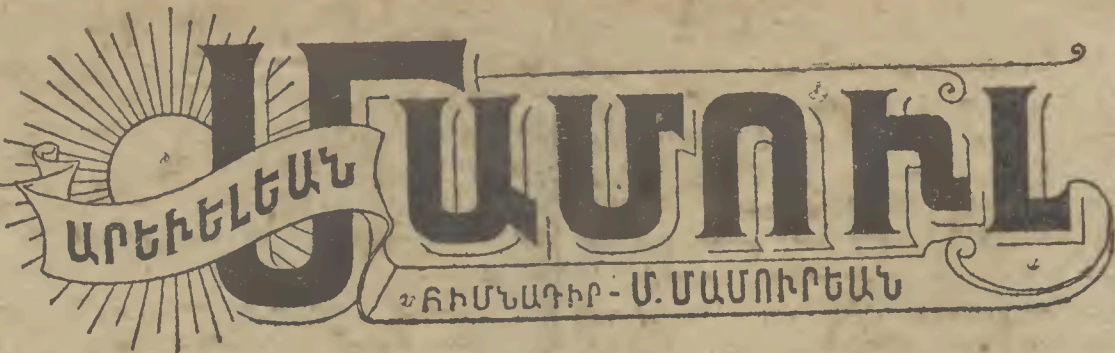
Հ. ՄԱՍՈՒՐԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարեկան 500 դր.
Վեցամսեայ 250 »
Յռամսեայ 150 »
Արտատպագրութեան արկ. 70 ֆր.

Բաժանորդագրութեան կ'սկսին
ամեն ամսոյ 1ին եւ 15

100 ՓԱՐԱ

Օրաթերթ ազգային եւ փաղափական

Propriétaire
M. MAMOURIAN
Directeur-Rédacteur en chef
H. MAMOURIAN
„Arévélian Mamoul,“
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN

100 ՓԱՐԱ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Թէեւ գերման հանրապետական կառավարութիւնն յաջողեցաւ վերահաստատուիլ եւ տապալել կայսերականութեան կուսակցութիւնը, սակայն ներքին յեղափոխական շարժումները դեռ կ'ընթակուի իրենց եւ Սպարթակիստներն Ռիւհրի կողմը յառաջ կը քաշեն, օտոտնակոխ ընելով Վէյմարի դաշնագրին արամագրուն թիւները։ Իրաց այս շփոթ վիճակին առջեւ Ֆրանսա՝ համախորհուրդ Անգլիոյ հետ, կ'պատրաստուի Ֆրանսիոյ զորքերը գրաւել եւ այսպէս թէ՛ դաշնագրի արամագրուն թիւներն զործագրել տալու պարտագրել Գերմանիան, եւ թէ՛ այդ հողամասերու վրայ գտնուող նաւթանոցներու շահագործումն ապահովել։

Արդէն Անգլիոյ հետ զօտոտնակոխ վրայ կառավարական բանակէն զօրախումբի մը այդ զօտոտնակոխ օտոտնակոխ համար, զինեալ զօրծագրութեան ստուար խումբերէ հալածական, զինաթափ եղած է Անգլիոյ հողմը։

Յայտնի կ'երեւի թէ Գերմանիա փոխանակ հետզհետէ անգործելու, ընդհակառակն ներքին խռովութիւններով տապալակուելու կ'ենթարկուի։ Հիմա կան, կայուն ու վերջնական կառավարական գրութիւն մը չյաջողի մինչեւ այսօր որդեգրել կամ եթէ որդեգրել կ'ընեն, ներքին այլապէս հոսանքներ զայն խանգարելու կ'աշխատին եւ միւս կողմէ պոլշէական ձգտումներով տոգորուած գործադուրական հատուածներ, նոր վառանգ մը կ'սկսին դառնալ Գերմանիայի հիմնական գոյովիճակի մը տիրացումին դէմ ծառայելով։

Արեւելեան խնդիրն կ'ընեն միեւնոյն վիճակին մէջ։ Լօւստոնի խորհրդածոյցով Պոլսոյ գրաւման որոշումէն յետոյ, արմատական նոր քայլեր չառաւ եւ թուրքերն ներքին կացութեան մէջ դէպի բարեկաւում որ եւ չըջափելի արդիւնք մը չերեւիր։

Լօւստոնէ վերջ Սան Րէմօի մէջ գումարուելիք համաժողովին վրայ կը յառին ակնարկներն, թէեւ շատեր անոր գործնական քայլեր առնելուն կասկածներ կ'այստեն եւ այնպէս կ'կարծեն թէ հոն եւս չպիտի կրնայ լուծուիլ թրքական թնձակը եւ պիտի յետաձգուի անորոշ թուականի մը։ Իսկ նախագահ Ուիլսոնն նոր առաջարկ մը կը կ'երեւէ վեհաժողովին եւ թրքական խնդրոյն լուծումը կ'առաջարկէ յետաձգել յառաջիկայ տարուան, որ ժամանակ, կ'առարկէ, Մ. Նահանգներն պիտի կրնան իրենց ճշգրիտ զինքն որոշել, նախապահական ներքին ընտրութիւնը լրացուցած ըլլալով, միեւնոյն ժամանակ յոյս յայտնելով որ Ռուսիա եւս ի վիճակի կրնայ ըլլալ մինչեւ այդ թուականին, մասնակցելու համար թրքական հաշտութեան պայմաններուն խմբագրութեան։

Ուիլսոնն, հակառակ իրազեկ ըլլալուն թուրքերն ներքին վիճակին ու անոր ներքին կացութեան, ինչպէս կ'ուզէ որ տարի մըն ալ յետաձգուի այդ հարցի լուծումն, բաւական անհաւատալի կը թուի։ Հայոց անորոշ վիճակն եւ անոնց անգամ մըն ալ բարձրագոյններու սպառնալիքին տակ մնացած ըլլալն, տարագրութեանն արագորութիւն, տեղահանութեանն՝ տեղահանութիւն, այլեւս տանելի վիճակներ չեն կրնար ըլլալ, մանաւանդ որ Կիլիկիան վերջին դէպքերն անգամ մըն ալ կուզան հաստատուիլ թէ՛ թերեւս Մուսթաֆա Քէմալներ պիտի չատնան հետզհետէ Փոքր Ասիոյ մէջ, յառաջ տանելու թալաթ-նազըմեան ծրագիրն հայաշինել քաղաքականութեան մէջ։

Նախագահ Ուիլսոնն Բարիդի մէջ Հայտուութեան Համաժողովի աշխատութեանց մասնակցած ատեն եթէ նկատի ունենար Մ. Նահանգացի նախագահական ընտրութեան հրատապ հարցը եւ հանրապետական կուսակցութիւնն չարհամարհէր ու խորհրդակից ընէր Համաժողովի աշխատութեանց ընթացքին, հաւանականաբար այժմուս ընդդիմութեան չպիտի բաղաւրէր եւ հայկական դատն ալ չպիտի վիժեցնէր, այսպէս բոլորովին ձեռնթափութեան մատնելով Ամերիկան։

Ամերիկայի նախագահն փոխանակ թրքական հարցի լուծումն տարի մըն ալ յետաձգելու, եթէ զինադադարէն անմիջապէս յետոյ լուծուիլ չըջահայեցուի թիւնն ունենար, վաղուց ամեն բան խաղաղած պիտի ըլլար Փոքր-Ասիոյ մէջ, հայերն իրենց անկախ ու մեծ Հայաստանի տիրացած պիտի ըլլային Կիլիկիոյ մէջ նորաձոր զոհեր չպիտի տային։ Փոխանակ վարակուած մարմինն մը վրայ զըջան յապաղի վերաբուժական գործողութիւնն, այնքան կ'առաջընդունէին համաձայնաբեր, այս շատ տարակական ճշմարտութեանն եթէ առաջնորդութիւններու եւ ոչ ալ մեծապէս մեծ գործողութիւններու ենթարկուիլ պիտի պարտաւորուէին։

Եւ այս բոլոր իրադարձութիւններն ուղղակի պատասխանատու կ'հանդիսանայ նախագահ Ուիլսոնն, որ Մ. Նահանգացի յանկարծական մեղուսացումով նորաձոր կ'ընեն ստեղծեց, որով արեւմտեան հակընդդէմ շահեր իրարու բախեցան, ինչ դաշնագրեր երեւան հանուեցան, ազդեցութեան նոր գոտիներ ստեղծուեցան, նախքան պրզուեցան, մէկ խօսքով՝ այս բոլորէն օգուտ չեցաւ թուրքը, որ ճարպիկութիւնն ունի հոգեբանական վիճակներէ օգուտ քաղել եւ բոլոր իսլամական աշխարհն իրար անցնել։

Ահա նմանօրինակ ազդեցութեան մը գրգռած՝ Հնդկաստանէն իսլամ պատասխանութիւն մը կ'ենթարկուի։ Անգլիոյ նախարարապետին, պահանջելու համար Պոլսոյ պահպանումը Սուլթանին ու խալիֆային տիրապետութեան տակ։ Եւ այս քորձ բացատրելով հանդերձ իսլամ հնդկ պատգամաւորներու թէ՛ մահիկին ու խաչին համար զանազանութիւն չգրուիլ, թէ հասարակաց թշնամիները միեւնոյն արդարադատութեամբ պիտի կրեն իրենց պատասխանատուութեանց

բաժինն եւ քրիստոնեայ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ վիճակէն տարբեր վիճակ մը չկրնար բացատրար ստեղծուիլ, կոնակէն յարձակող թուրքերն մը վրայ, հարցուցած է թէ՛ ինչ կարծիք ունին իրեն ներկայացող պատգամաւորներն, թրքական դատարար Նարդերու եւ մասնաւորապէս պատերազմի պահուն ի գործ գրուած հաւաքական հալածանքներու մասին։ Եւ ոչինչ կայ զարմանալի, երբ այդ պատգամաւորներն լրբենի սկեպտիկութեամբ մը անկողնակալ ու անաչառ մարմն մը կազմութիւնն կ'պահանջեն, քննելու համար այդ շարքերն եւ եթէ տեղի ունեցած է, անոնց զրգապատճառները։

Եւ այս քորձ այս թուրք առհաւակն պատասխանին թէեւ պատշաճ կերպով պատասխանած է, սակայն այս բոլորէն դաւ մը կ'ըջողենք, որով անգամ մըն ալ կը հաստատուի թէ՛ թուրքերն խնդիրն զինադադարի կ'ընունենան անմիջապէս վերջ չկարգադրուելով, ամբողջ աշխարհ այժմ կ'կրէ ու պէտք է կրէ վնասները եւ ի մասնաւորի թուրքերն մէջ գտնուող փոքրամասնութիւններն, որոնց առաջին կարգին վրայ կուգան Հայերը։

Այսպէս վերջացող եօթնեակին մէջ կ'ընեն իբրեւ անյոյժ խնդիրներ, Գերմանիա եւ թուրքերն եւ իրաց այս ընթացքով դեռ շատ ու շատ պիտի զբաղեցնեն Համաձայնական պետութիւնները։

Հ. Մ.

Վաղը՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԶԱՍԻԿԸ ՄՈՒՇԵՂ ԱՐԻՑԳՈՒՍԿՈՒՆԸ

ՀԱՅԵԼԵՐԵՆ ՄԱՅ

ԲԱՓԱՌԱՄՆԵՐ

Բեր 31 Մարտ 1920

RELEIF COMITY

Հայոց Ս. Պատրիարքին Եւրոպա ուղևորութեան համակարծիք գտնուողներու կարգին մէջ կը գտնուիմ, սա համոզմամբ թէ, նոյն իսկ եթէ օգտակար չյաջողի դառնալ հայկական գաղթին, գոնէ վնասակար չըլլայ միեւնոյն կարծիքն էի նաեւ Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին ուղևորութեան առթիւ։

Սակայն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Տ. Սահակ Ս. Եւրոպոյ ցամաքին վրայ հաղիւ իր ոտքը ցրած կ'ըջող մը կըսկսի, յայտարարելով թէ՛ քաղաքական նպատակով չէ ուղևորած Եւրոպա, այլ եկած է Կիլիկիոյ հայ ժողովուրդին վիճակին դարման խնդրելու։

Կիլիկիոյ ըստ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին կարծիքին՝ որ այդ դարմանի խնդրանքն քաղաքական սահմանէ դուրս կը գտնուի եւ զուտ մարդասիրական սահմանի մէջ կը մտնէ։

Տ. Սահակ Կաթողիկոս եթէ չէր հետեւեր քաղաքական անցուղարձեւում եւ քաղաքական իրականութիւններուն չպիտի ընէր եթէ հանգարտ իր տեղը նստէր ու այդ ուղևորական տաժանքին մէջ չմտնէր, քանի որ չկրնար զանազանիք քաղաքական հարց մը՝ զուտ մարդասիրականէն։

Ամենէ զարմանալին այն է որ բուն իսկ Կիլիկիոյ հայ ժողովուրդին համար խնդրելու գաղաժ օժանդակութեան մէջ կը գտնուի քաղաքական ամենէ հրատապ խնդիրը։

Թերեւս Կիլիկիոյ Ս. Կաթողիկոսն զիւրապետական շատ մեծ նրբութիւն մը ուզած է գործել իր առաքելութեան մասին ծածկարար վերաբերուելու շանագիր ըլլալու մտազրուութեամբ, սակայն այսօր անցած են այդ նրբութիւններն կրտսկելու ժամանակ, երբ հաղաբար հայ կիւնքեր կը վտանգուին։

Պիտի մագթելի որ սկսած կ'ըջող շարունակութիւններն ու վերջապետութիւններն չունենար եւ Սահակ Կաթողիկոս իր մանուկ թարգմանին հետ ժամ առաջ վերադառնար իր թիւը, յոնք ինչեւէ փոխադրով աչքեր չհանած։

ԵՍ

Արեւին տակ շուր բան չկայ։ Մագիկները կը վերննդիւղեն, նշենին կը ծաղկի, հողը իր ընդերքին մէջ կ'ըջող բնութեան եւ ու եկեղեցի, բնութեան կիրքը, բեղմնաւորումի տոգորութեւ, բայց գարուն ըլլայ թէ աշուն, Այլու նը իր ցրտաբեր քամիներով չօքի, թէ ամառը իր հեղձ քամիներով ու տօթերով, մեր ճակատագիրը անփոփոխ է յաւիտեանքէն, բարեկամները կ'ըջողքն անապատական կարօտութիւնները, տառապանքը, թշուառութեան խռովքը, թշնամիները իրենց հալածանքը կը ճօճեն անխնայ ու յարատեւորէն վայրագեղանակով մը ու մենք, որ մեր ուժով չենք կրցած մեր իրաւունքը պարտադրել եւ ցատկով սաստիկ, զգրն կամքը, հայութեան տառապող կուրծքին տակ ծարձակող ըղձարձեցները։

Բլեթի Պոլսի ներկայացուցիչ հաղապատ Արեւի մեկնեցաւ Պոլսէն, իր քիմքին տակ պահելով թուրք գերաւորութեան համբը, եւ կուրծքը պարզաբերով թրքական Բեթիլի — ինչպէս կը յորջորջէ զաւակս Զարեհ — պատուանշանով։

Կեղծիքներ կան՝ որ կ'աղաղակեն, եւ չորմներ՝ որոնք պոռոտ են, չորմը չթթուցներու ծայրն անգամ կը չորնայ եւ ինծի պէս միամիտներ անգամ, շատ զիւրութիւնով կրնան զանազանութիւն մը դնել շուտով, արդէն թերթերը սքողուած բաւերով — վաւերի սեղմ կ'ապանքէմ ստեղծուած է Պոլսի մէջ գրչի արտայայտութեան դէմ — արտայայտեցին այն խորունկ կսկիծ որ ունէին Բլեթի գործունէութեան շուրջ, անշուշտ գտնուի խաբկանքի ենթարկուիլ, եթէ մանաւնդ այդ պատգամը կուգայ սիրուած ժողովուրդի մը ներկայացուցիչներուն կողմէ։

Բլեթի մասին իմ ըսելիքներս ո'չ գրամական պիտի ըլլան, ո'չ շահագործութեան մասին, եւ ո'չ ալ շատ մասնաւոր վերաբերումով, այդ

ուղղորդվելուով ոչինչ պիտի կրնամք և՛ սեղ որ ըլլայ սեղմ, կարկառուն, ազդակող և անհերքելի Միսյն գիտեմ որ Ամերիկայի Հայ գաղութը, զինազաղարի վաղորդային իր Գոթ-Նիքս Թաիդե Reloif Comityի գրամարկըներուն մէջ, որպէսզի անով անիկա օգնութեան ձեռք կարկառէր տարի ներքէ ասդին զրկանքներու հետեարկուած Թրքահայ եղբայրներուն, օգնութեան հասնէր անոնց՝ որոնք մէկ, կի, նօթի, թշուառ, արքայաքանդի ու տաւաղութիւններու տառապկոտ ուղիներէն կը դառնային հիւժած, հեւաւալառ ու բազմակարգ վիճակի մը մասնուած, անոնք չըրին բան մը, շարժում մը որ արգարացնէր իրենց վրայ դրուած յոյսերը, անոնք՝ զէպի մեր ցաւը զիւրեւած արհամարհանքի բոլոր զէնքերով, ըրին այն ամենը որ կը կոչուի առնուազն Հապաճախեան զէնք, բայց մանուստիկ ըրին անանկ բաներ՝ որոնք կը նշանակել օրինաւոր իրաւունքներու կապաւում, յաւիւրջապաւում, եւ ձեպի պիտի ըսեմ թէ որոնք են ասոնք:

Պոլսի մէջ, Ղալաթիա, Գաւսմ փաշա, Տէրինճէ, Փըթի Շան և Պալալ-հաւուզ պատնէշներն են բռնիքին, և այդ շէնքերէն ներս մտնող մը, անպայման պիտի հնթարկուի քամահ-բանքի, լուսանքի, ու առնուազն արժանապատուութեան վերաւորանքի, կամ այն է որ բռնիքը կը կոչուի բաշարձակապէս և օր ցերեկով, արեւին տակ, և կամ, բոլոր հայերուն կը նախ մուրացկանի մը դիտակովը:

Զեմ փափազքի իմ արտայայտութիւններուն մէջ ըլլալ ուժգին և խաբարանող, բայց, ճշմարտութիւններ ըսելու պարտաւորուած եմ, թող բռնիքը արդարացին ինքզինքը եթէ կրնայ. ազդակող ու այլևս անմեղքելի փաստերու առջև Հայերուն հանդէպ, բռնիքի վարչութիւնը եղած է աւելի վատթար քան ունէ թրքական վարչութիւնը, վասնզի, այս վերջինները գոնէ իրենց հերքումներուն մէջ ըրտ չեն, և ձեռք ձեռքով, շողովով կը ճամբեն անարդարութիւններուն վրայ փառայեղ ու կեղծ դիմակներ քաշելով: Բռնիքը այդ անգամ չէ ունեցեր, իր արեւելի գործունէութեան մէջ, իմ մէջքերում ներս փաստացի և ուժեղ ըլլալու համար. տարաբաղդաբար պիտի քրքրեմ անձնական խնդիրներ, վասնզի բռնիքը զրկուածներէն ոչ ոք քաղաքացական արիւթիւնը չունեցաւ հրապարակ դնելու վաստակութեան զեղծումները: Ամէն օր, գրասենեակ կը հանդիպին հայ կիներ, պատանիներ, և այրի, որոնք կալաթայի բռնիքին Դեմ կը հարցնեն. անոնք զրկուած են Փըթի Շանի կամ Պալալ Հապաճախէն. այն յուսադրումով թէ՛ իրենք անպայման պիտի ընդունին Ամերիկայէն զրկուած գոյքերը և ինչքերը, կը բացատրեմ իրենց բռնիքին տեղը, և սակայն անոնց ամենուն ալ դէմքը անհաւատ է ըմբռնելու թէ՛ վերջինը պիտի ըլլան իրենց դիմելութիւնը ու պարտութիւնը, և, պիտի ասանան Ամերիկայի իրենց ազգականներուն կողմէ, իրենց յանձնուելու համար բռնիքին վատահաւ ինչքերը և գոյքերը:

Խաբկանքները ծայր չունին սակայն և սուտ ու կեղծ խոստումները անվերջ են միշտ, յաւէտ:

Երբ զինադադարը կնքուեցաւ Թուրքիայի հետ, Ամերիկայի մէջ բազմաթիւ հայեր, գիւղացիներ բռնիքին և անոր յանձնուելու բազմաթիւ ծրարներ, ինչքեր, ուստիստեղէն, հագուստ, կօշիկ և այլնական առարկաներ, Պոլսի մէջ, զանոնք յանձնուելու համար իրենց ազգականներուն, բռնիքի ընդունելով զանոնք մտաւ յանձնառնելու ինչ Դեմ Շատեր, ամիսներով դիմելէ և չըստանալէ ետք, ձանձրացած ու ճարահատ կորսնցուցին յոյսը թէ օր մը բռնիքը

խղճմտանքի վարչութիւնը պիտի ունենար այդ ինչքերը յանձնուելու իրենց տէրերուն, ու մեկնեցան ձեռնուռնայն, պարագ Հապաճախով կը հաշուուն անոնք, Ամերիկայի մէջ եղբայրս, կը նոյն մօտաւոր ազգականները նոյն օրինակին հետեւելով բռնիքին յանձնուելու 1919 հիւսիսամերիկեան բազմաթիւ արձեք ուր առարկաներ, անմիջապէս որ իրագրել եղան մեր զարհուրելի դրութեան Թուրքիայի մէջ. հսկում բերէն միջև այսօր անցեր են վեց ամբողջ ամիսներ, և տակաւին տէր չենք այդ իրերուն, Տէրինճէի, և Ղալաթիայի Դեմիքիներուն մէջ կը փոխին ու կը չըսեն այդ իրերը, և հազարաւորներու նոյնօրինակ ինչքերը:

Վեց ամբողջ ամիսներ, ամէն օր, տեւականօրէն մեր ըրած դիմումները մնացած են խալ ու անպատասխանի, ըրտ ու արհամարհական մերժումներով ճոխացած: Ամերիկայի մէջ բռնիքի կեդրոնին մօտ եղբորս և ազգականներուն ըրած դիմումներուն գրաւորապէս պատասխանուած է թէ՛ այդ իրերը զրկուած են «Beatrice» շոգեանուով, թէ անոնք կը գտնուին II 25 անուակին մէջ, և թէ անոնց ընդհանուր թուահամարն է II 2906, Պալալ հապաճախի մօտ ատեն հայրս ճամբուած է արհամարհանքով, Փըթի Շանի դէմ հատատուած վարչութիւնը պատասխանած է որ, անոնք կը գտնուին Ղալաթիայի Դեմիքի մէջ, ու երբ դիմած ենք Ղալաթիա, մեզի պատասխանուած է թէ հոն են մեր անուակները, ու կէս օրէն վերջ կրնանք ստանալ զանոնք, սակայն կէս օրէ ետք՝ արհամարհաւոր վերադարձումով ճամբուած ենք, առարկելով թէ Տէրինճէ կը գտնուին, անկէ ետք՝ ճշմարիտ թափառում մը Պալալ Հապաճախի Փըթի Շան և անկէ ալ Ղալաթիա, միշտ միեւնոյն արհամարհանքին ու ըրտ, անբաղադրաբար մերժումին հետեւայ:

Վեց ամիսներ անբաւարար եղած են այդ փոքրերը երեւան հանելու համար. բռնիքը գոնէն ընդունելով, Դեմիքին մէջ մեր անուակները, մարդասիրութիւն չէ որ կը մուրհնէ, այլ իրաւունք մը, հազարաւոր հայեր այդ գոյքերը երբ կը յանձնէին բռնիքին զանոնք միթերանոցներու մէջ փառանքներու նպատակով չէր ամենեւին, այլ իրենց օրինական տէրերուն յանձնուելու համար, վերջապէս դժուար գործ մը չէ պարզել Տէրինճէի միթերանոցները, և զանոնք փոխադրել Պոլսի, անյապաղ յանձնուելու համար իրենց տէրերուն:

Եթէ զեղծում մը չկայ այս դըրժումներուն մէջ, կայ վատահաւթեան զեղծում, յանձնառութեան դրժում, և մէկը միւսէն շատ աւելի ծանր է, ու Բռնիքի Պոլսի վարչիները պէտք է ըմբռնեն անիկա, և սակայն ո՞վ:

Երբէկ պատահաբար ճանչցայ Ամերիկայիս. Բիւրստ. Բիւր. անգամ մը և բացատրեցի իրողութիւնը, սպառնալով հրատարակել զայն, այսօր նոյն անձը այցի կուգար «Ժողովուրդի Զայն»ին խմբագրատունը, հրատարակումէ մը առաջ չըմեղացնելու համար այս զեղծանդ արարքները:

Այլևս որեւէ խորհրդածութիւն աւելորդ կը նկատեմ և կ'առջարկեմ Ազգի արտասպել այս գանգատները, մերկացումները, որպէսզի Ամերիկայի մեր եղբայրները զգուշանան յորդազեղ վատահաւթեան ընկու Բռնիքին, անոր յանձնուած իրերուն մեծ մասը իմէ չէ անհետացած՝ գոնէ փոստած և անորժեք իրի մը վերածուած է միթերանոցներու մէջ, և մեր դիմումները կը մնան անհետանալով, անլսելի, ընկերացած միշտ ալ ըրտ ու արհամարհական մերժումներու:

ՊՐԻՍՄԱԿ

ՅԵՆԵՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ

Աթէնքի «Էլեֆթերէոս Թիփոս»ի մէջ հրատարակուած է Իզմիրահայ Դանթ թուղի վաճառական Պ. Արամ Համբարձումի մէկ նամակը: Իր կողմէն Եթեմակուն այս թիւրթը կը գրէ ստակաւ:—

Ուրախ ենք ստորեւ հրատարակելով Պ. Արամ Համբարձումի մէկ նամակը: Պ. Արամ Համբարձում Փոքր Ասիոյ «Թուղի թագաւոր» տիտղոսն ունի և վաճառականական աշխարհին մէջ մեծ գիրք մը գրաւած է: Այս մեծ հայրենասէր հայը հիմնադրելով Իզմիրի Հեղին վարչութեան կանոնադրութեան վրայ, լաւագոյն թորգմանն եղած է հեղին վարչութեան ձեռք առած բարեկարգութեանց և շնորհապէս կը փոխադրէ հեղին գրաւման գոտին ընդարձակ մաս, որու հետեւեալով բոլոր բնակչութիւնները ապահով պիտի զգտնին քրքիւնքին: Օտարի մը այս խառն գովառութիւնը, որ իր պատուաւոր գիրքով հանրածանոթ է, նոր հարուած մը պիտի տայ Եթեմակի թրքահեղիններուն:

«Էլեֆ. Թիփոս»

Տիար Տիօրէն,

«Օտար շահասէրներ իրենց նիւթական օգտակարութիւնը հետապնդելով բազմաթիւ ձեռնարկներ ըրած են վարկաբեկելու համար Իզմիրի Հեղին գրաւման օրինաւորութիւնը և այս մասին շատ ջանքեր թափած են հեռացնելու համար հեղին իշխանութիւնները:

«Ելլովական մամուլին մէկ մասին մէջ հրատարակուեցան յօդուածներ, որոնք վերեւի վատ նպատակը կը հետապնդէին:

«Բարեբախտաբար Համաձայնական կառավարութիւնները նկատի առնալ չառին հեղինական Փոքր Ասիոյ Մայր Յունաստանին կցումին դէմ եղած յերկրանքները:

«Մինք չընդունելով այս յերկրանքները, բարձրագոյն կը յայտարարենք որ ընդհանրապէս, հեղին գրաւումը Իզմիրի և շրջակայից համար բարեբախտութիւն մը պիտի ըլլայ, ոչ միայն հեղիններուն՝ այլ նաեւ բոլոր միւս ժողովուրդներուն համար, առանց ցեղի և կրօնքի խտրութեան, որոնք հեղին ազգին արդարագոտութեան և օգտաւարութեան շնորհիւ պիտի ապրին ապահով:

«Եւ և իմ հայրենակիցներս, նկատի ունենալով հեղինքարձ-գոմիսէրութեան գործունէութիւնը, չենք կրնար չյայտնել մեր երախտագրութիւնը ն. վ. Բարձր-գոմիսէր Սթէրիտէսի, որ տիպար կառավարիչ մըն է և իր միւս հեղին պաշտօնակիցներուն, այն պաշտպանութեան համար, որուն արժանացան ոչ միայն անպաշտպան հայեր, այլ բոլոր անիրաւունները, հիւսնողները, տկարները, որոց մէջ նոյնիսկ եթէ հետեւին քրիստոնէահաւած թուրքեր:

«Հեղին գրաւումով հաստատուեցաւ կարգ կանոն և բնակիչներու կեանքի և ինչքի ապահովութիւնը: «Նսկէ առաջ վախով կ'եղինք Իզմիրի փողոցները, գիշեր ատեն»:

բովանդակ ոչ միայն կողոպտուելու վտանգը կար, այլ նաեւ սպանուելու:

«Այժմ թէ յերեկ՝ և թէ գիշեր կարելի է պատիւ ամբողջ քաղաքը, նամակապէս մշակները իրենց գործերով կը զբաղին, հանդարտութեամբ և առանց հանձնաքի իրողութիւն որ հեղին գրաւումէն առաջ գոյութիւն չունէր:

«Նկատի ունենալով հեղին վարչութեան կիրարկած բարեկարգութիւնները, փութով կ'սպասենք պաշտօնական կցումին, թէ մեր բարեկամ Յունաստանի մեծութեան և թէ մեր նիւթական ու բարոյական բարօրութեան համար:

Խորին յարգանքներով

ԱՐԱՄ ՀԱՄԲԱՐՉՈՒՄԵԱՆ

ԹԳԺ. Ա. ՆԱԶԱՐԻԹԵԱՆ

Ազգային Անցուդարձ

Հինգշաբթի առաւօտ պատարագիչը էր Մուշեղ Ս. որ օրուան տօնին յարմար նիւթն առնելով իր ծանօթ պերճախօսութեամբ խօսեցաւ գեղեցիկ քորոզ մը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց ներքալ բարեպաշտ ժողովուրդեան վրայ, նոյնպէս երկոյնեան ժամերգութեան ոտնուայի արարողութիւնն կատարեց Ն. Սրբազնութիւնը:

— Կը սեղեկանանք որ «Զարթօնք» Լ. Միւսթիւնը խնդրած է Մուշեղ Ս. է որ Զատիկէն յետոյ ստանձնէ կարգ մը բանախօսութիւններ, այսպէս առիթը ընծայելով որ Իզմիրի հայութիւնը լիովին օգտուի Ն. Ս. բանախօսի հետալից ձիւրքերէն: Ուրախ ենք հաւաստելու որ Մուշեղ Ս. մեծ հաճոյքով ընդունած է իրեն եղած հրաւերն և յառաիկային ի վիճակի պիտի կրնանք ըլլալ որոշելու բանախօսութեանց վայրը և անոնց նիւթը:

— Զատիկի առթիւ Մուշեղ Սրբազնագրուած ըլլալով Գորտէլիօի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, տեղւոյն եկեղեցիին մէջ պատարագելու, Ն. Ս. ընդունած է հրաւերը:

— Կը խնդրուի մեզմէ հրատարակել հետեւեալը. — «Մատնիչի մը վախճանը» կը կրէ այն յուզիչ ու շինիչ տրամբ, որ առաջին անգամ պիտի բեմագրուի Թեաթրը տը Սիւնի մէջ: Հասոյթը ամբողջապէս Հայ Բանակին յատկացուած ըլլալով, զարմանալի չէ որ տոմարները ձեռքէ ձեռք կը խրււին: Սակայն նոյն իսկ եթէ Հայ Բանակին նպատակը շարժառիթը չըլլար, կարծէր այս ներկայացման առիթը չփախցնել, զասական պատմական կտոր մը վայելելու հաճոյքէն չզրկուելու համար:

Ա Ջ Դ

Ի գիտութիւն բարեպաշտ ժողովուրդեան կը ծանուցուի թէ Զատիկան տօնի առթիւ Գեր. Մուշեղ Սրբապետի պատկ օր, Գորտէլիօի Ս. Աստուածածնոյ եկեղեցիին մէջ հանդերձաւ է Ս. պատարագ մատուցանել:

ԳՐԻՏԵԼԻՍԻ, ԹԱՂ. ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Վ Ե Ր Զ Ի Ն Ժ Ա Մ

ԱՄԵՐԻԿԱՆԿԻՆ ՄԵՋԾԱԹԱԹԱՅՈՂ ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑ ՍԸ ՊԵՏԻ ԿԱՏԱՐԵՆ

Ամերիկեան բանակի մէջ ծառայող Ուստրի Հայ Լէգէոնականները ժողով մը գումարելով որոշում տուած են որ, Հայաստանի բաժանման առթիւ իրենք բողոքի նշան, նախապէս Ամերիկեան բանակի մէջ ծառայող բոլոր Հայ զինուորները նիւսթաքէն մինչև Ուաշինկթըն քաղաք, ու պահանջին Մ. Նահանգաց Գորտէլիօն որ ան, առանց ապագայ Ազգերու Ընկերակցութիւնը նկատի առնելու անմիջապէս, Հայ դատի ներկայացուցած Միջազգային արդարութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնէ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲՈՂՈՔԻ ՄԵԾԺՈՂՈՎ ՊՕՍԹԸՆԻ ՄԷՋ

Հայ քաղաքական երեք կուսակցութեանց կողմէ Մարտ 7-ին սարքուցուած հրապարակային բնագործ մեծ ժողով մը Գործադիր Խնամակալութեան մէջ ընդ որմէ խընդիր հայերէն երամ առ երամ կուսակցի իրենց արդար տնտեսական զայրոյթը յայտնելու Հայաստանի քաղաքական և կրթական ներքին շարժերու նկատմամբ:

Հայ ցեղին անմահ ձգտումն է ըմբռնատանալ, ընդլիզիլ պայքարել, բողոքել ու զայրանալ իր սրբազան դատին յայտնի ու անյայտնի բոլոր զաւարդող-ներուն դէմ, որոնք դարեւրոս ընթացքին իրենց բռնակալ ու տղապարծան վայրագ քաղաքականութեամբ իր բարգաւաճումին, զարգացումին ու յառաջացումին աներեւակայելի խարդախութեամբ արդիւք հանդիսացած են և թոյլ տուած չեն, որ անկախ և միացեալ Հայաստան մը ստեղծուի:

Հակառակ հինգ երկար դարերու խաչելութեան, չարչարանքին ու կրած հալածանքին, այնքան երկարատեւ տաքնապնդել ու գաղաղմանք վերջ, այսօր քաղաքակիրթ ու մարդասէր կոչուած մարդկութեան դէմ խիզախութեան կրկին կը ցցուի Հայ ժողովուրդը, իսկ Պօսթընի հայ գաղութը մասնաւորապէս համակ կորովով. յանուն իր ազգային անբռնաբարելի իրաւունքներուն:

Աստիճապէս Տօքթ. Վարդգէս Գաղանձեան, ժողովին նպատակը իր ընդհանուր գծերով պարզեց ժողովուրդին:

Մ. ՆԱՀԱՆԳԱՅ ԱՐՏ. ԳՈՐԾ. ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Ամերիկեան արաւքին գործերու պաշտօնատունը կը հաղորդէ որ, երբեք հակառակ չէ դատուած որպէսզի հայերուն ինպատ հրապարակային ժողովներ սարքուին այս երկրին մէջ: Ընդհակառակը, պաշտօնատունը կը պնդէ որ, թէ և Ուիլսոնի և կառավարութեան բարեկամեցողութիւնը մեծ է հայերուն օգնելու համար, ժողովորդային ճնշումը բաւական զօրաւոր չէ զօնկրէին վրայ՝ որպէսզի ձեռնկոյտն ու երեսփոխանները աջակցին կառավարութեան: Եթէ կ'ըսուի, բաւական զօրաւոր հանրային ճնշում բանեցուի և զօնկրէսը արտօնէ որ այս երկրին մէջ հայերուն դէմք տուի, ինչպէս և բանակ կազմելու արտօնութիւն, կառավարութիւնը պատրաստ է այս գործը դիւրացնելու:

ՀԱՅԱՆՊԱՍՏ ՊԱՅՔԱՐԸ

Նիւ Եօքքի Հայոց օտար բարեկամները որ կը շարունակեն իրենց Հայաստանի նպատաստը պայքարը, յայտարարած են որ, արդէն, Անգլիոյ և Ամերիկայի մէջ յուզուած հասարակաց կարծիքին տեղի տուած են վարչապետները և իրենց նախկին կարգադրութիւնը կուզեն բարեփոխել՝ հայերուն տալով Սեծովու վրայ բաց դուռ մը և քիչ մ'աւելի հող արեւմտեան թրքա-Հայաստանի կողմէն:

Հայաստանի համար պայքարը շահուած չէ դեռ, ուստի հարկ է որ շարունակ շարունակուի տեղի մեծ թափով:

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԱՏԵՆԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դաշնակիցներու դիւանագիտական դիմումները չպիտի զօրեն հայերու և յոյներու ջարդը կասեցնելու համար, յայտարարած է Պ. Սվազիտան Ուաշինգթոնի մամուլին: Երկրորդ թուրքերը 1908ին ծրագրեցին բնաջնջել քրիստոնեաները, որպէսզի թուրքիան թուրքերուն մնայ: Միակ կերպը ջարդերը զադրեցնելու մէկ երկու իրական ջարդարար թուրք պատասխանատուներ բռնել և զոհողութիւն տալ: Եթէ Ֆրանսան զօրաւոր պատժական միջոցներ ձեռք առնէ, թուրքերը չոյելլ օգուտ չպիտի ունենայ: Յունական զինուորներ և ամերիկեան մարտանաւեր խրկուելու են թուրքերը զսպելու համար:

ԴԻՄՈՒՄՆԵՐ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՆՈՐ ԱՂԵՏԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՀԵՌԱԳԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Պօսթըն, Մարտ 2 1920

Նախագահ Ուիլսոն,

Ճերմկ Տաւ, Ուաշինգթոն, Տ. Ք.

Կիլիկիոյ և Տաճկաստանի կարգ մը մասերուն մէջ Հայոց երթարկուած նոր աղէտներուն մեղի պատճառած խորոպ անձկութեան մէջ թոյլ տուէք որ անգամ մըն ալ խնդրենք Ձեզմէ որ Հայաստանի փրկութեան համար հարկաւոր միջոցները ձեռք առնէք:

Ամբիջայի Հայ Ազգային Միութիւն

Բաղադրութիւն՝ Մ. ՅԱՆՈՎԱՆԵՍԵԱՆ Արեւադէր՝ Մ. ՍԱԶԱԼԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լոճ, Մօրիս և Քիլիկիոյ ծերակուտականները Ամերիկեան Ծերակոյտին ներկայացուցած են պատգամագրը մը, Արեւելեան հարցին վերաբերեալ:

Պատգամագիրը կը շօշափէ երկու խնդիր. 1.— Հայաստան ամէն իրաւունքները ունի ըլլալու համար այն մեծ պետութիւնը զոր զաշնակիցները խոստացան և Հայաստան մեծ պիտի ըլլար, եթէ Գերմանացիք սպառնալով զանոնք բնաջնջել, արդէն սկսած չըլլաին իրենց այդ ծրագրին իրողործման:

2.— Պէտք է Յունաստանի կցել Հիւսիսային Արիւմտի, ամբողջ Իբրիկոյ, Այոլընի կուսակալութեան և Արիւմտեան կղզիներու բնակչութիւնները որոնք հակառակ դժբերութիւններու տակ ապրած ըլլալուն, թէ ցեղային ու զինով և թէ զգացումով յոյն մնացած են:

Եթէ թուրքերը անկարող են կառավարելու Պօլս — ինչ որ ոչ ոք կրնայ ուրանալ — ազգայնութեան և ազատութեան ու պատմութեան բոլոր օրէնքերուն համեմատ, Յունաստան գոնէ այդ հողամասին հոգատարութիւնն ունենալ պէտք է: Թուրքերը երբ Եւրոպա արշաւեցին, Պօլս յունական կայսրութեան ստանէր և Ս. Սօֆիան եղած է միշտ յունական Մայր եկեղեցին:

Այս պատգամագիրը զրկուած է Ծերակուտային արտ. գործոց յանձնարարին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Անգլիական թերթերը կը ծանուցանեն թէ վարչապետներու խորհուրդը, Հօրտ Քրիշչընի նախագահութեամբ, գրադած է Նգիպտոսի վերաբերեալ թրքա կան դաշնագրին պայմաններով:

Այս պայմաններուն համաձայն Պապ—Ալին եգիպտոսի վրայ վեհապետական բոլոր իրաւունքներէն կը հրաժարի և կը ծանշնայ բրիտանական հովանաւորութիւնը:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այն վիճակները որոց հետ կարելի է հեռագրային հաղորդակցութիւն ունենալ, նոր կառավարութիւնը շրջաբերականով մը տնտեսական ծանուցած է նոր դաշնի՝ կազմութիւնը և կայսերական իրաւունքները:

ՆԱԶԻՓ ՓԱՀԱ

Զօրավար Նազիֆ փաշա տնտեսուած է թուրք ընդհանուր սպայակոյտի պետ:

ԶՕՐ. ՏԻԻՊԱՍՕՓԻ ՍՊԱՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Զօր. Տէրիքիի սպայակոյտին պետ զօր. Տիպասօֆ, ռուսական բանակին պարտութիւնէ վերջ հաստատուած էր Պօլս, ռուս դեսպանատան մէջ, Քոնի մը օր առաջ երկու ռուս սպաներ դեսպանատուն ներկայանալով կը խնդրեն տեսնել զօր. Տիպասօֆը: Երբ ստանձին կը մնան զօրավարին հետ. հրացանի մի քանի մը հարուածներով դիտողապետ կ'ընեն զայն: Անցքը այնքան արագ տեղի ունեցած է որ, ռուս սպաները կրցած են փախչիլ առանց չմարտելու դեսպանատան պաշտօնէութիւնէն:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թրք. կառավարութիւնը ներկայիս կը պատրաստէ հրապարակային յայտարարութիւն մը որով պիտի դատապարտէ միլիական շարժումը և կազմակերպութիւնները:

ՎԻԼԱՅԵԹՆԵՐՈՒ ՀԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

Նախարարաց խորհուրդը գումարուելով երկարօրէն խորհրդակցած է այս միջոցներուն և ձեւակերպութեանց վրայ, որոնք անհրաժեշտ են կուսակալութեանց և մայրաքաղաքին մէջ խղուած յարաբերութիւնները վերահաստատելու համար:

ՏԱՄԱՏ ՓԷՐԻՏ ՓԱՀԱԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պօլսէն կը հեռագրեն թէ Տամատ Ֆէրիտ փաշա, դահլիճը կազմելու յանձնառութիւնը ընդունելէ առաջ, Սուլթանին ներկայացուցած է իր առաջարկը որ պիտի կազմէ իր հետեւելիք քաղաքականութեան հիմը: Այդ առաջարկն է, պաշտօնապէս և կարող կերպով չճանչնալ Քէմալը: Տակաւին յայտնի չէ, թէ Սուլթանն ինչպէս պատասխանէ այս առաջարկին:

Ներկայ Դահլիճը մեծ մասամբ կազմուած է Հին թուրքերէ, և որուն քաղաքական ծրագրերը ներկայացուցուած է Սուլթանական ժողովին:

ԻԹԻԼԱՖ ԵՒ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Տամատ Ֆէրիտ փաշան նորակազմ դահլիճին մէջ Իթիլաֆի կուսակցութիւնն ոչ մէկ անդամ կայ: Այս կառավարութիւնը պաշտօն ունի կացութիւնը բարեւոքելու, յենկով Տամատ Ֆէրիտ փաշան անգլիստիւթեան և Րէշիտ պէյի ֆրանսոստիւթեան վրայ:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՅԵՆԱՐԱՆ

Իթիլաֆական կուսակցութիւնն յայտարարած է որ թէ և ինք չմասնակցի նոր դահլիճին, պիտի ուժ տայ կառավարութեան որովհետեւ իր նպատակն ալ է սղգ. կազմակերպութեանց ցրուումը:

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

«Երբեք թրիպուն» համաձայն, զաշնակիցները պատասխանած են արդէն, սուլթանին հեղինակութեան, Պօլսոյ պահպանութեան և Նեղոսներու հսկողութեան վերաբերեալ, նախագահ Ուիլսոնի ծանուցագրին:

ԼՕՏՏ ՃՕՐՃ Ի ԲԱՐԻՋ

Քանի մը օրէն Հօյտ Ճօրճ Բարիճ պիտի հասնի Անկէ պիտի կրթայ Հռոմ տեսակցելու համար Ս. Նիթթիի հետ ներկայիս առկա մնացած խնդիրներու շուրջ և որոնք պիտի կարգադրուին Սան Րէմօ համաժողովին մէջ:

Կ. Ս. ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ

ԱԼԻԻԻ ԵՒ ՆՊԱՐԵԼԷԱՅ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԵՆԵՂԱՅԻՆՈՑ ԴԻՄԱՑ

Չառակաւ ձեր անուշեղենները և հացերուն ալիւրը Կ. Պալապանեան վաճառատունէն գնեցէք: Ամենալաւ տեսակէն տեղական և Տէնիլիի ալիւրներ, ինչպէս նաև նոր ստացուած պէս պէս պիտեղներ, շոքօղներ, գերմանական գարիշուրներ, զիններ, ըմպելիներ, և այլն և այլն:

Փ Ն Տ Ո Ւ Ե Ց Ե Ք

ՍՈՒՐԷՆ ՊԱՐԹԵՆԵԱՆ

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ա Ջ Ա Ր Դ

ՋՄԻԻՌԱՀԱՅ ՏԱՐԵՑՈՅԸ ԳԻՆ Ի ՈՍ

ՕՍԻ ՀԱՆՐ. ՊԱՐՑՈՒՅ ՎԱՐՁՈՒԹԵՆԷՆ

Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութիւնը նաւատէրերու և նաւապետներու կը ծանուցանէ որ, 1920 Մարտ 1էն մինչև 1921 փետրվարի վերջ, փոխադրել կուզէ մօտաւորապէս 40000 թօս աղ, Ֆիլիպինի Մարմարաի, Սև ծովու, Կիլիկիոյ և Գարամանի մօտ գտնուող իր մթերանոցներուն մէջ:

Նուազուրդի մասնակցիլ փափաքող նաւատէրերը պէտք է իրենց գիմուսները կոտորեն Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան Նաւորչէքներու Յանձնարարութեան նախագահութեան, ի Սթանպուլ տեղեկութիւն ստանալու համար պայմաններու մասին:

Մատուցումները պէտք է ուղղուին կնքուած, Նաւորչէքներու Յանձնարարութեան, և կ'ընդունուին միայն մինչև 1920 Ապրիլ 15, կէսօրին:

ՏՆՈՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ԻԶՄԻՐ, ԲԱՍԱԺ ԲԷՇՏԻՄԱԼՃԻՕՂԼՈՒ ՎԵՐԻ ՅԱՐԿ ԹԻԼՁ